

רשימות חוברת נח

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת תבוא, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — חלק ממכתב (ד' תשרי תרצ"ג, לר' ישראל אולמן) בענין בל תוסיף בברכת כהנים, כולל גם בקשר להפסוק "השקיפה" שבפרשת השבוע (כו, טו) שאומרים הכהנים לאחרי הברכה.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראה מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים“

עש"ק פ' תבוא, ה'תשנ"ו
ברוקלין, נ.י.

ג' ד' תשרי צ"ג. ריגא.
לישראל נ"י אולמן.

... במענה על חד"ת כבו' מה שנראה לפענ"ד.

... הערת כת"ר בר"ה (כח:) מנין לכהן וכו' כגון ד' אלקי וגו'. ב' דיוקים בזה א. ל"ל "כגון" כלל. ב. מפני מה תפס פסוק זה דוקא. ישובם לפענ"ד: שיעבור הכהן בלא תוסיפו צריך שיוסיף פסוקים אחרים, ולא הכפלת ברכ"ה גופא (תוד"ה ומנא במקומו). כן אפ"ל — דצריך שתהי' בשם המיוחד, כיון שזהו בדוקא בברכ"ה (סוטה לח. ושם). וע"ד סברת תוד"ה הואיל בסוכה לא: לענין בל תוסיף דד"מ דעובר אם לקחן דרך גדילתן דוקא, כמצותן. ואם הי' אומר סתם הייתי טועה בזה. ולכן גם בי"ד תפלה (נ"כ) יד' יב' הובא גם ה"כגון", דג"ז נוגע לדינא [ובזה נדחה פי' התו"ת בדברים שפי' שרצה הש"ס למצוא דוגמא שברכת בנ"א יהי' לה מקום במקום ברכת השם]. [בשו"ע לא הובא הכגון. ואפ"ל דאיסורא בכל גוני איכא]. פסוקי ברכה בתורה מוקדמן לזה מצאתי ויתן לך וגו', מכל אביך ויעזרך וגו', וברכות בלעם.

וגם בלאו הנ"ל אפ"ל דהא עדיפא, דויתן וגו' הוא (קודם הדבור) באיזה פרטים כפל אברכ"ה. גם אין כל פרט ופרט שייך אכאו"א מישראל, משא"כ ברכ"ה. מכל וגו' נאמרו ליוסף דוקא, ומשמע דשייך לשבטו דוקא — אף שנקבעו בסדר דמוצש"ק לכל ישראל. דבלעם עיין סנה' קה: וקו'. ואף דחיוב דבל תוסיף תלוי בכונת הכהן, ואם אמר דבלעם לברכה, ג"כ עובר (אם אמר בשם), אבל הש"ס תפס דוגמא ברכה ברורה, בשם, שייכת אכאו"א וכו' כברכ"ה.

הערתו מהשקיפה דאמרי כהני (סוטה לט:): ואין בזה משום ב"ת (וקושיא זו היא גם על היה"ר, דפשיטא דפסוק לאו דוקא), יעוין רש"י על הרי"ף מגילה פ"ד דרע"ג ד"ה לשנים שפי' דאם אמרי כהני כד אהדרי אפייהו אין בזה משום תוספת אברכ"ה [פי' זה איה"ר שלפני ברכ"ה. ואולי זהו ג"כ דיוק רש"י סוטה (לט:) ד"ה וכי "והוא מחזר פניו כלפי תיבה"]. וכ"כ בשו"ע אדה"ז או"ח קכ"ח ס"מ דבהשקיפה אין תוספת מפני שפשטו ידיהם והחזירו פניהם (יעוין שם סכ"ג דפנים נגד פנים לאו דוקא. ובשני הסעיפים הוא מוקף. ובשער הכולל פ"א ס"ב בשם בעל השארית יודא בספרו סי' שסג שכל ספק בשו"ע מוקף ודעת אדה"ז הי'

לחזור ולשנות פרק זה ולראות אם צדקו דבריו. נואולי הספק כיון שאינו בדוקא, כבס' כג'. ולכאורה יש מקום לומר דגם בשנוי בדבר הצריך לכתחילה אף שאינו מעכב בדיעבד די]. ומי יבוא בתר מלכי מאן מלכי רבנן. אבל לולא דמסתפינא הו"א דבלאה"כ ל"ק כלל, דהשקיפה נוכן היה"ר] הוא תפלה ובקשה, משא"כ ברכ"ה הוא ברכה. ולכן אינו בגדר תוספת*.

הערת כבו' ברש"י ד"ה מה (סוטה לט רע"ב) שפי' כונתו לתרץ קושיא דתוספת השקיפה, אינו לפי הנ"ל. ובלאה"כ נ"ל פשוט כונת רש"י לפרש פי' "מה שהבטחתנו", מהי הבטחה זו. ולכאורה קאי אהשקיפה, וא"כ אין זה הבטחה לכהנים דוקא. ולכן פי' "שהבטחתנו" שתסכים ע"י כדכתיב ואני אברכם עכ"ל, והשקיפה היא בקשה נוספת.

וזאת למודעי: ב' פי' אלו ב"מה שהבטחתנו" תליא בפלוגתא דר"י ורע"ק (חולין מט.). פירש"י אליבא דרע"ק (עייג"כ סוטה לח: ואריב"ל כל כהן וכו' דקאי ג"כ אליבא דרע"ק). ור"י יפרש דקאי אהשקיפה, וע"ד המשנה במע"ש פ"ה מ"ג וספרי הובא ברש"י עה"ת (דברים כו' טו'), והבטחתנו ל"ד לכהני.

אתאווה לדעת חו"ד כבו' בכהנ"ל...

(* בד"ה כה תברכו ונ"ד: "נפ"מ בין ברכה ותפלה. תפלה מלמטלמ"ע. ולכן בהדרגה (שלא עשני עבד וכו' עולם העשי' ואח"כ יצי' וברי'). סולם מוצב וכו'. ונמצא למטה מדבר המבוקש. אבל הוא או"ת, ולכן ממשיך מסוכ"ע רצון חדש, יה"ר. ברכה מלעלמ"ט. בל' ציווי. למע' מהמבוקש. אבל רק כברכתו ברוך אותם, מה שכבר נמצא בשרש. וזהו ל' ברכה המבריך את הגפן. אבל ברכ"ה ממשיך ג"כ מסוכ"ע, כי כהן שרשו מבחי' רב חסד דעתיק. וזהו הטעם שנקבעה לאחר הודאה (מגלה יז): דעבודה והודאה חדא מילתא היא (שם) עבודה קרבנות תפלה. והודאה ג"כ רק בסוכ"ע, דבר הסתום. דלא כברכה ששייך בנגלה". לעיין בלקו"ת.

יום ג' ד' תשרי תרצ"ג. ריגא.
לישראל נ"י אולמן.

... במענה על חידושי-תורה של כבודו מה שנראה לפענ"ד:

א. הערת כת"ר בר"ה (כח, ב) "מנין לכהן שעולה לדוכן שלא יאמר וכו' אוסיף ברכה אחת משלי כגון ד' אלקי אבותיכם יוסף וגו'², ת"ל לא³ תוסיפו על הדבר", שדייק ב' דיוקים בזה: א. למה לי "כגון" כלל. ב. מפני מה תפס פסוק זה דוקא — ישובם לפענ"ד:

כדי שיעבור הכהן ב"לא תוסיפו" — צריך שיוסיף פסוקים אחרים, ולא הכפלת ברכת כהנים גופא, "דלא שייך בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים .. אפי' מברכין כמה פעמים לצבור אחד אין זה בל תוסיף, אלא אם כן מוסיף ברכה אחת כגון יוסף עליכם ככם" (תוד"ה ומנא במקומו).

כן אפ"ל — דכדי שיעבור ב"לא תוסיפו" צריך שתהי' הברכה הנוספת בשם המיוחד, כיון שזהו (שם המיוחד) בדוקא בברכת כהנים (סוטה לח, א ושם⁴), ולכן אינו עובר על "לא תוסיפו" אא"כ מוסיף ברכה בשם המיוחד, בברכת כהנים. וע"ד סברת תוד"ה הואיל בסוכה לא, ב⁵, לענין "בל תוסיף" דד' מינים, דעובר על זה אם לקחן דרך גדילתן דוקא, כמצותן.

ועפ"ז מיושב למה נקט "כגון ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם" — כי, אם הי' אומר שלא יוסיף ברכה סתם, ללא "כגון כו'" (היינו ללא דוגמא מהוספת פסוק אחר, ופסוק שנזכר בו שם המיוחד דוקא), הייתי טועה בזה, שבכל הוספה איזה שהיא עובר בכל תוסיף⁶.

(1) המענה על הענין הא' — בענין חביתי כהן גדול — יצא לאור בעזה"י בקונטרס בפ"ע (המול"ל).

(2) דברים א, יא.

(3) ואתחנן ד, ב (וראה גם פרש"י ראה יג, א: "לא תוסף עליו .. ארבע ברכות בברכת כהנים" — נתבאר בשיחת ש"פ ראה תשכ"ט (וראה לקו"ש ח"ט ע' 53 בשוה"ג להערה 24)).

(4) "כה תברכו את בני ישראל, בשם המפורש .. או אינו אלא בכינוי, ת"ל ושמו את שמי, שמי המיוחד ל"י" (וראה גם "רשימות" חוברת מא).

(5) "כשיאגדו שלא במינו אין לו ליחשב כמוסיף, משום דאין זה דרך גדילתן, ומינים שבלולב בעינן כעין גדילתן". "איכא בל תוסיף .. כגון דנקיט ל"י דרך גדילתן".

(6) ראה גם תורה תמימה נשא ו, כז (אות קס).

ולכן גם ב"ד ה' תפלה (בהל' נשיאת כפים) פי"ד הי"ב הובא גם ה"כגון" — דגם זה נוגע לדינא, שאינו עובר בבל תוסיף אלא בהוספה כזו דוקא.

[ובזה נדחה פי' התורה תמימה בדברים⁸, שפירש בטעם ההוספה ד"כגון כו", שרצה הש"ס למצוא דוגמא שברכת בני-אדם יהי' לה מקום במקום ברכת השם — כי תירוץ זה אינו אלא בש"ס, משא"כ ברמב"ם שצ"ל נוגע לדינא דוקא].

(ולהעיר, שבשו"ע⁹ לא הובא ה"כגון". ואפשר לומר, דאף שהלאו דבל תוסיף אינו אלא בהוספת פסוק אחר, ובשם המיוחד דוקא, מ"מ, איסורא בכל גוני איכא).

ולכן תפס דוקא הפסוק "ה' אלקי אבותיכם יוסף וגו'" — כי, פסוקי ברכה בתורה מוקדמין¹⁰ לפסוק זה, מצאתי רק כאלה שלא נזכר בהם שם המיוחד, ולדוגמא: "ויתן לך וגו"¹¹, "מא-ל אביך ויעזורך וגו"¹², וברכות בלעם¹³.

וגם בלאו הנ"ל (שבפסוקים אלה לא נזכר שם המיוחד), אפ"ל דהא (הפסוק "ה' אלקי אבותיכם יוסף וגו'") עדיפא — דהנה: "ויתן וגו'" — הוא (קודם הדבור) באיזה פרטים כפל אברכת כהנים¹⁴. וכיון שהכפל דברכת כהנים אינו בבל תוסיף, לכן לא נקט פסוק שבאיזה פרטים הוא כפל אברכת כהנים.

(7) "אין הכהנים רשאים בכל מקום להוסיף ברכה על שלשת הפסוקים, כגון ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, וכיוצא בה .. שנאמר לא תוסיפו על הדבר".

(8) עה"פ "לא תוסיפו" (ואתחנן שם) — "דכוונת הגמרא להרגיש היכן מצינו דוגמא כזו להוסיף על ברכות הקב"ה עד שיעלה על דעת זה הכהן להוסיף ברכות על הקבוצות בתורה, ומביא על זה כגון ה' אלקי אבותיכם וגו' .. שאמר להם משה לישראל זו משלי, והקב"ה יוסף עליכם ככם אלף פעמים, הרי מצינו השתתפות ברכת ה' עם ברכת אדם, והוי כונת הלשון כגון ה' אלקי אבותיכם וכו', דשם מצינו דוגמא לענין זה".

(9) אור"ח סקכ"ח סכ"ז ("כהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלש פסוקים של ברכת כהנים, ואם הוסיף עובר על בל תוסיף").

(10) שרק אודותם יש מקום לשאלה למה לא הביא דוגמא מהם, משא"כ בנוגע לפסוקים המאוחרים לפסוק זה, כפשוט.

(11) תולדות כז, כח.

(12) ויחי מט, כה.

(13) בלק כג, ז ואילך.

(14) אולי הכוונה שקודם הדיבור (קודם מ"ת), שעדיין לא הי' המושג דברכת כהנים, חשיבא הברכה ד"ויתן לך וגו'" ע"ד ברכת כהנים (שלאחרי מ"ת), ולכן, הוספת פסוק זה לברכת כהנים היא ע"ד כפל דברכת כהנים (ויש לעיין בכוונת רבינו: "באיזה פרטים").

גם: בפסוק זה אין כל פרט ופרט שייך אכאו"א מישראל, כיון שישנם פרטים ששייכים רק לכללות ישראל¹⁵, משא"כ ברכת כהנים שכל פרט ופרט שייך על כאו"א מישראל. וכיון שהאיסור דבל תוסיף הוא רק בברכה שהיא דוגמת ברכת כהנים (כמצותן), לכן לא נקט פסוק ששונה מברכת כהנים בכך שיש בו פרטים שאינם שייכים אכאו"א מישראל.

"מא-ל וגו'" — לא הזכיר ברכות אלה כיון שנאמרו ליוסף דוקא, ומשמע דשייך לשבטו דוקא, ולא לשאר בני ישראל משאר השבטים — אף שנקבעו בסדר דמוצש"ק (אחר הבדלה) לכל ישראל.

והברכות דבלעם — עיין סנהדרין קה, ב וקו, א שכוונתו של בלעם היתה היפך הברכה¹⁶, ולכן לא הזכירם כאן. ואף דחיוב דבל תוסיף תלוי בכונת הכהן, ואם אמר הכהן (כהוספה לברכת כהנים) הפסוקים דבלעם ונתכוין לברכה, ג"כ עובר על בל תוסיף (אם אמר בשם), אבל הש"ס תפס דוגמא שהיא ברכה ברורה (שאינן בה כוונה הפכית כברכות בלעם), ברכה בשם, ושייכת אכאו"א וכו', כברכת כהנים.

ב. ע"ד הערתו מ"השקיפה" דאמרי כהני לאחרי ברכתם (סוטה לט, ב¹⁷) ואעפ"כ אין בזה משום בל תוסיף (וקושיא זו היא גם על היה"ר שאומרים לפני הברכה¹⁸, דפשיטא דפסוק לאו דוקא, אלא גם היה"ר וכו"ב חשיב הוספה) — הנה:

(15) כמו: "יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך" (שם, כט).

(16) ושם (ובפרש"י): "מברכותיו של אותו רשע אתה למד מה הי' בלבו (דכתיב ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה. הוא הי' רוצה לקללם). ביקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, (ולא נתן לו רשות, ואמר) מה טובו אהליך יעקב. לא תשרה שכינה עליהם, משכנותיך ישראל. לא תהא מלכותן נמשכת, כנחלים נטיו וכו'" (קה, ב). ובהמשך הסוגיא: "טובה קללה שקילל אחי' השילוני יותר מברכה שברכם בלעם. אחי' השילוני קילל את ישראל בקנה .. מה קנה זה עומד במקום מים .. ואפילו כל רוחות שבעולם .. אין מזיזות אותו ממקומו .. אבל בלעם הרשע ברכן בארז* .. אינו עומד במקום מים .. רוח דרומית .. עוקרתו וכו'" (קו, א).

(17) ושם (סע"א ואילך): "וכי מהדר (כהן) אפי' מציבורא .. אמר .. רבונו של עולם עשינו מה שגזרת עלינו עשה עמנו מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו'".

(18) "כי עקר (כהן) כרעי" .. אמר יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון" (סוטה שם, א).

(* כלומר: נוסף על זה "שהי' בלבו", "שהי' רוצה לקללם" (כבפיסקא שלפנ"ז) — גם כשברכם היתה כוונתו היפך הברכה, שלכן ברכן דוקא "בארז" ש"אינו עומד במקום מים וכו'".

יעוין רש"י על הרי"ף מגילה פ"ד דרע"ג¹⁹ ד"ה לשנים²⁰, שפירש, דאם אמרי כהני כד אהדרי אפייהו, אין בזה משום תוספת אברכת כהנים [ושם פירש זה איה"ר שלפני ברכת כהנים, ומזה מובן גם בנוגע להשקיפה שלאחר ברכת כהנים. ואולי זהו ג"כ דיוק רש"י בסוטה (לט, א) ד"ה וכי²¹: "והוא מחזור פניו כלפי תיבה" — שלכן אין בזה משום תוספת אברכת כהנים].

וכ"כ בשו"ע אדה"ז או"ח סקכ"ח ס"מ²², דב"השקיפה" אין תוספת אברכת כהנים, מפני שנאמרת לאחרי שפשוט ידיהם והחזירו פניהם.

(אבל: יעוין בשו"ע אדה"ז שם סכ"ג, דמש"נ שברכת כהנים צ"ל "פנים נגד פנים"²³ הוא לאו דוקא, כי "בדיעבד אין זה ("פנים כנגד פנים") מעכב"²⁴. ועפ"ז, לא מהני החזרת פנים בעת אמירת "השקיפה" שלא יהי' בזה משום תוספת על ברכת כהנים, כיון שגם ברכת כהנים יכולה להיות בהחזרת פנים.

ולהעיר, שבשני הסעיפים (הן מ"ש בס"מ ש"אומרים השקיפה כו' מפני שכבר פשוט ידיהם והחזירו פניהם", והן מ"ש בסכ"ג בנוגע ל"פנים כנגד פנים" ש"בדיעבד אין זה מעכב") הוא מוקף בחצאי-עיגול. ובשער הכולל פ"א ס"ב מביא בשם בעל השארית יודא בספרו סי' שסג, שכל ספק בשו"ע הוא מוקף בחצע"ג, ודעת אדה"ז הי' לחזור

(19) ברי"ף הנדפס בש"ס שלפנינו הוא בדף ט"ו ע"ב. ובדפוסים הישנים הוא בדף רע"ג (דפי דפוסים הישנים — נסמנו בצירי הגליון).

(20) ושם: "לשנים קורא כהנים, כשיש שם כהנים לברך, ש"צ כשגומר ברכת הודאה קורא אותם כהנים, והם הופכים פניהם (כלפי העם, לברכם), שהיו הופכים פניהם לצד תיבה להתפלל הא דאמרינן לקמן יה"ר ה' אלקינו שתהא ברכה זו, ואינו בכלל ברכה, כדאמרינן לעיל כה תברכו פנים בפנים".

(21) ושם: "וכי עקר כרעי", בעבודה למיסק, והוא מחזיר פניו כלפי תיבה" (ועד"ז בד"ה שלאח"ז: "וכי מהדר אפי' מציבורא, כשגומר ברכותיו מחזיר פניו לצד התיבה").

(22) ושם — לאחרי שמביא הדין ש"כהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלש פסוקים של ברכת כהנים, ואם הוסיף עובר על כל תוסיף" (כבשו"ע הבי"י) — מוסיף, שהאיסור דבל תוסיף אינו אלא "אם אמר בני"כ ובהחזרת פנים כלפי העם", ומסיים — בחצע"ג — "ולכן אומרים השקיפה כו' מפני שכבר פשוט ידיהם והחזירו פניהם".

(23) ראה סוטה לח, סע"א: "כה תברכו, פנים כנגד פנים .. או אינו אלא פנים כנגד עורף, ת"ל אמור להם, כאדם האומר לחבירו".

(24) ושם: "שיהי' פניהם (של הצבור) נגד פני הכהנים, שנאמר אמור להם כאדם האומר לחבירו שמדבר עמו פא"פ. ומוסיף — בחצע"ג — ("אבל בדיעבד אין זה מעכב, שהרי עיר שכולה כהנים כולם עולין לדוכן אע"פ שאין מברכין כאדם האומר לחבירו פנים כנגד פנים)".

ולשנות פרק זה ולראות אם צדקו דבריו. והיינו, שמספקא לי' לאדה"ז (בס"מ) אם החזרת פנים באמירת "השקיפה" מהני שלא יהי' בזה משום תוספת, כיון שמספקא לי' (בסכ"ג) אם "פנים כנגד פנים" מעכב אם לאו.

[ואולי הספק בסעיף מ' אם החזרת פנים מהני שלא יהי' בזה משום תוספת אם לאו הוא (לא בגלל הספק בסעיף כג', אלא) כיון ש"פנים כנגד פנים" אינו בדוקא, כבסעיף כג', והיינו, שגם אם נאמר ש"פנים כנגד פנים" הוא רק לכתחילה, ובדיעבד ודאי אינו מעכב, עדיין לא נפתר הספק בסעיף מ', כי, לכאורה יש מקום לומר, דגם בשינוי בדבר הצריך לכתחילה אף שאינו מעכב בדיעבד, כמו השינוי החזרת פנים, די שלא יהי' בכלל ברכה ולא יחשב כהוספה].

ומי יבוא בתר מלכי — מאן מלכי רבנן²⁵ — רש"י ואדה"ז, שתירצו שאין ב"השקיפה" משום בל תוסיף כיון שכבר החזירו פניהם. אבל, לולא דמסתפינא הוה אמינא דבלאה"כ לא קשיא כלל — ד"השקיפה" [וכן היה"ר] הוא תפלה ובקשה, משא"כ ברכת כהנים הוא ברכה, ולכן "השקיפה" (וכן היה"ר) אינו בגדר תוספת אברכת כהנים*.

(* בד"ה כה תברכו תרנ"ד²⁶: "נפ"מ בין ברכה ותפלה. תפלה — מלמטה למעלה. ולכן היא בהדרגה (מתחיל בדברים פחותים, שלא עשני עבד וכו', עולם העשי', ואח"כ פסוד"ז, ברכות ק"ש וק"ש, יצירה ובריאה), סולם מוצב ארצה וראשו וכו'. והמתפלל נמצא למטה מהדבר המבוקש (שאודותיו מבקש בתפלה). אבל, העילוי דתפלה שמלמטה למעלה שהוא אור חוזר, ולכן ממשיך מסוכ"ע רצון חדש, שזהו"ע יה"ר. ברכה — מלמעלה למטה. בלשון ציווי. והמברך נמצא למעלה מהמבוקש ומצווה שיומשך הדבר המבוקש. אבל החסרון דברכה שהיא רק "כברכתו ברך אותם", מה שכבר נמצא בשרש. וזהו לשון ברכה כמו המברך את הגפן, ולא דבר חדש.

אבל ברכת כהנים יש בה גם המעלה דתפלה²⁷ — שממשיך ג"כ מסוכ"ע, כי כהן שרשו מבחי' רב חסד דעתיק. וזהו הטעם שנקבעה לאחר הודאה

(25) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ).

(26) נדפס בסה"מ תרנ"ד ע' שיא ואילך.

(27) אולי הכוונה שעפ"ז אפשר ליישב קצת קושיית רש"י ואדה"ז מההוספה ד"השקיפה

— כיון שגם ברכת כהנים שייכת לתפלה, כמו "השקיפה".

ג. הערת כבודו ברש"י ד"ה מה (סוטה לט, רע"ב), "מה שהבטחתנו, שתסכים על ידינו, כדכתיב²⁹ ואני אברכם", שפירש שכונתו של רש"י לתרץ הקושיא דתוספת השקיפה (שאיך זו ברכה נוספת, כי אם הסכמה על ברכתם) — אינו, לפי הנ"ל שרש"י מתרץ הקושיא דתוספת השקיפה מצד החזרת פניהם.

ובלאו הכי, נראה לי פשוט שכונת רש"י לפרש הפירוש "מה שהבטחתנו" — מהי הבטחה זו:

ובהקדם השאלה בזה — דלכאורה, "מה שהבטחתנו" קאי א"השקיפה" שאומרים מיד לאח"ז. וא"כ, איך זה הבטחה לכהנים דוקא, אלא לכל ישראל, ומהו הפירוש "מה שהבטחתנו", לכהנים דוקא? ולכן פירש רש"י: "שהבטחתנו", "שתסכים על ידינו כדכתיב ואני אברכם", עכ"ל, ו"השקיפה" היא בקשה נוספת.

וזאת למודעי: ב' פירושים אלו ב"מה שהבטחתנו" (אם קאי על "השקיפה", או על "ואני אברכם"), תליא בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא (חולין מט, א) בפירוש ד"ואני אברכם", "רבי ישמעאל אומר .. הקב"ה מברך לכהנים, רבי עקיבא אומר .. הקב"ה מסכים על ידם":

פירוש רש"י "מה שהבטחתנו שתסכים על ידינו כדכתיב ואני אברכם" — קאי אליבא דרבי עקיבא שמפרש "ואני אברכם" ש"הקב"ה מסכים על ידם",

(ועייך ג"כ סוטה לח, ב: "ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שמברך מתברך וכו' שנאמר³⁰ ואברכה מברכיך" — דקאי ג"כ אליבא

(מגלה יז, ב), דעבודה והודאה חדא מילתא היא (שם), היינו, שעבודה שהו"ע קרבנות ועכשיו הו"ע תפלה, הוא ענין א' עם הודאה, והודאה ג"כ רק בסוכ"ע, דבר הסתום, דלא כברכה ששייך בנגלה".

לעייך בלקו"ת²⁸.

28) להעיר מלקו"ת ראה יט, רע"א: "ההפרש בין ברכה לתפלה, שהברכה היא גילוי השרש שבהעלם שיתברך ויהי' נמשך לידי גילוי, ולא המשכה חדשה לגמרי, וזהו ההפרש בין ברכה לתפלה, וזהו איש אשר כברכתו בך אותם כו'". ובלקו"ת נשא כו, ג ואילך, שברכת כהנים היא למעלה מהשתלשלות.

29) נשא ו, כז.

30) לך לך יב, ג.

דרכי עקיבא³¹ שמפרש "ואני אברכם" ש"הקב"ה מסכים על ידם", ואילו "ברכה לכהנים .. מואברכה מברכך"³², ולכן מפרש גם רש"י אליבא דר' עקיבא),

ורבי ישמעאל שמפרש "ואני אברכם" ש"הקב"ה מברך לכהנים", יפרש "מה שהבטחתנו" (הבטחתו של הקב"ה בנוגע לברכה לישראל) דקאי א"השקיפה", וע"ד המשנה במע"ש פ"ה מי"ג וספרי (הובא ברש"י עה"ת (דברים כו' טו')): "השקיפה ממעון קדשך .. עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו"³³ השקיפה³⁴ ממעון קדשך וכו', ועכצ"ל ש"הבטחתנו" — לאו דוקא לכהני, אלא לכל ישראל. אתאווה לדעת חוות־דעת כבודו בכהנ"ל...

(31) פרש"י סוטה שם.

(32) חולין שם.

(33) כ"ה במע"ש ובספרי שם. אבל בפרש"י: "עשה אתה מה שעליך לעשות".

(34) כ"ה במע"ש ובספרי שם. אבל בפרש"י: "אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם"

(וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 117 הערה 19).